

Transnarodowe życie polskich Romów – migracje, rodzina i granice etniczne w zmieniającej się Unii Europejskiej

Migracje z Polski, szczególnie od rozszerzenia Unii Europejskiej w 2004 roku, cieszą się nieustającym zainteresowaniem badaczy, polityków i opinii publicznej. W obliczu zmian jakim poddawana jest UE wskutek m.in. rychłego opuszczenia jej przez Wielką Brytanię, strategii migracyjnych polskich oraz innych poakcesyjnych migrantów niewątpliwie przykują uwagę badaczy i obserwatorów. W tej ogromnej liczbie informacji i przy coraz pełniejszym obrazie zróżnicowanego oblicza polskich migracji zapominamy często, że z Polski migrują także mniejszości etniczne i narodowe, tymczasem o tym, w jaki sposób swoboda przepływu osób w ramach UE wpłynęła na ich życie i jak reagują na powstające ograniczenia (np. Brexit) nie wiadomo niemal nic.

Niniejszy projekt skupia się na badaniu migracji polskich Romów i ich transnarodowego życia w kontekście zmian w funkcjonowaniu UE dotyczących reżimu mobilności, w wymiarze historycznym i antropologicznym. Transnarodowość rozumiana jest tutaj jako sposób życia, który wykracza poza granice państw narodowych, a polscy Romowie, wskutek migracji jakie były doświadczeniem wielu obywateli Polski po 1989 r., tworzą społeczności transnarodowe *par excellence*. Jako dość niezwykły należy zatem uznać fakt, że mimo stereotypowego postrzegania Romów jako z definicji mobilnych, ani badania migracyjne, skupiające się m.in. na transnarodowości nie-romskich migrantów z Polski, ani tradycyjne polskie badania romologiczne nie podjęły tematu migracji polskich Romów i konsekwencji tych procesów – powstawania transnarodowych rodzin i społeczności, zmian w relacjach rodzinnych oraz międzygrupowych, przemian tożsamości, granicy etnicznej i wielu innych.

Osadzony w teorii antropologicznej i korzystając z metody etnografii wielostanowiskowej, projekt podchodzi do migracji polskich Romów, nie jako z definicji odmiennej, ale kierującej się podobnymi motywacjami i wywołanymi podobnymi procesami co migracje Polaków w ogólności. W rzeczywistości bowiem, tradycje nomadyczne podzielane są jedynie przez niektóre polskie grupy Romów, a traktowanie ich jako homogenicznej grupy jest etnograficznie fałszywe, gubiąc specyfikę ciągłego negocjowania przez Romów etnicznej granicy dzielącej ich świat na Romów i nie-Romów. W dzisiejszych czasach, tak jak nie sposób zrozumieć społeczeństwa polskiego bez wzięcia pod uwagę skali i wpływu na polskie społeczeństwo migracji poakcesyjnych, tak nie sposób zrozumieć sytuacji romskiej mniejszości w Polsce, bez przyglądnięcia się ich życiu w Londynie czy Hamburgu. Transnarodowe życie romskich migrantów oznacza, że rodziny i całe społeczności (zarówno w kraju jak i za granicą) poddawane są zmianie społecznej związanej z migracją – jak przekłada się ona na życie polskich Romów nie było dotąd przedmiotem pogłębionej analizy.

Szczególnie istotna jest sytuacja tej mniejszości w kontekście wychodzenia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, co może ograniczyć albo wpłynąć na ich dalszą mobilność – do Niemiec lub z powrotem do Polski. Badanie skupiać się będzie na transnarodowych rodzinach romskich w kilku przestrzeniach społecznych w Niemczech, Wielkiej Brytanii i Polsce i zostanie przeprowadzone metodą wywiadów pogłębionych i obserwacji uczestniczącej wśród Romów z grup Bergitka, Polska Roma, Chaładytka i Lowarzy. Wedle zasady etnograficznej metody partycypacyjnej badanie będzie prowadzone wraz z romskimi stypendystami, którzy w trakcie projektu będą pracować nad swoimi rozprawami doktorskimi lub magisterskimi.